

Ο πρωταγόρειος μύθος: η διανομή των ιδιοτήτων στα ζώα

Υπαρξη θεών και ανυπαρξία θνητών ειδών

Ἦν γάρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν.

Η αρχή της δημιουργίας των θνητών ειδών από τους θεούς

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτοις χρόνος ... γῆ κεράννυται.

Η εντολή των θεών για την κατανομή ιδιοτήτων στα ζώα και η αντιστροφή των ρόλων του Προμηθέα και του Επιμηθέα

Ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἔμελλον, προσέταξαν Προμηθεὶ καὶ Ἐπιμηθεὶ ... καὶ οὕτω πείσας νέμει.

Ο Επιμηθέας κατανέμει τις ιδιότητες στα ζώα με στόχο:

- την προφύλαξή τους από άλλα ζώα

Νέμων δὲ τοῖς μὲν ἰσχὺν ἄνευ τάχους προσῆπτεν, ... καὶ τᾶλλα οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμεν. Ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μὴ τι γένος αἰστωθεῖη.

- την προφύλαξή τους από τις δυσμενείς καιρικές συνθήκες

ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθορῶν διαφυγὰς ἐπήρικεσε, ... καὶ ὑποδῶν τὰ μὲν ὀπλαῖς, τὰ δὲ [θριξίν καὶ] δερμασιν στερεοῖς καὶ ἀναίμοις.

- την εξασφάλιση τροφής

Τοῦντεῦθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπόριζεν, ... ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφήν ζώων ἄλλων βορᾶν.

- την ισορροπία στη φύση

καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλίσκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων.

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Ἦν γάρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη [320d] οὐκ ἦν. ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτοις χρόνος ἦλθεν εἰμαρμένος γενέσεως, τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείζαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῆ κεράννυται. ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἔμελλον, προσέταξαν Προμηθεὶ καὶ Ἐπιμηθεὶ κοσμήσαί τε καὶ νεῖμαι δυνάμεις ἐκάστοις ὡς πρόπει. Προμηθέα δὲ παραιτεῖται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι, «Νείμαντος δέ μου», ἔφη, «ἐπίσκεψαι».	Ἦταν λοιπὸν κάποτε μια εποχή που υπήρχαν θεοί, δεν υπήρχαν ὅμως θνητὰ ὄντα. Και ὅταν ἦρθε και γι' αὐτὰ ο καθορισμένος ἀπὸ τη μοίρα χρόνος για τη δημιουργία τους, οἱ θεοὶ τα πλάθουν στο εσωτερικὸ της γῆς, ἀφοῦ ἔκαναν μείγμα ἀπὸ χῶμα και φωτιά και ἀπὸ ὅσα στοιχεῖα αναμειγνύονται με φωτιά και με χῶμα. Και, ὅταν ἐπρόκειτο να φέρουν αὐτὰ στο φως, διέταξαν τον Προμηθέα και τον Επιμηθέα και να τα εφοδιάσουν και να μοιράσουν στο καθένα ιδιότητες, ὅπως ταιριάζει. Ο Επιμηθέας ὅμως παρκαλεῖ τον Προμηθέα να κάνει ο ἴδιος τη μοιρασιά. «Και μόλις ἐγὼ τελειώσω τη μοιρασιά», εἶπε, «κάνε εσύ τον

καὶ οὕτω πείσας νέμει. νέμων δὲ τοῖς μὲν ἰσχὺν ἄνευ τάχους προσηπτεν, [320e] τοὺς δ' ἀσθενεστέρους τάχει ἐκόσμει· τοὺς δὲ ὥπλιζε, τοῖς δ' ἄοπλον διδοὺς φύσιν ἄλλην τιν' αὐτοῖς ἐμηχανᾷτο δύνάμιν εἰς σωτηρίαν. ἃ μὲν γὰρ αὐτῶν σμικρότητι ἤμπισχεν, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατὰγειον οἴκησιν ἔνεμεν· ἃ δὲ ἠῦξε μεγέθει, τῷδε [321a] αὐτῷ αὐτὰ ἔσωζεν· καὶ τᾷλλα οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμεν. ταῦτα δὲ ἐμηχανᾷτο εὐλάβειαν ἔχων μή τι γένος ἀίστωθείη· ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας εὐμάρειαν ἐμηχανᾷτο ἀμφιεννὺς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξίν καὶ στερεοῖς δέρμασιν, ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα, δυνατοῖς δὲ καὶ καύματα, καὶ εἰς εὐνὰς ἰοῦσιν ὅπως ὑπάρχουσι τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οἰκεία τε καὶ αὐτοφυῆς ἐκάστω· καὶ [321b] ὑποδὼν τὰ μὲν ὀπλαῖς, τὰ δὲ [θριξίν καὶ] δέρμασιν στερεοῖς καὶ ἀναίμοις. τοῦντεῦθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπόριζεν, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων καρπούς, τοῖς δὲ ῥίζας· ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφὴν ζώων ἄλλων βορᾶν·	ἐλεγχο». Καὶ, αφοῦ ἐτσι τον ἐπεισε, κάνει τη μοιρασιά. Καθὼς μοίραζε, λοιπόν, σε ἄλλα ἔδινε δύναμη χωρὶς ταχύτητα, τὰ πιο αδύναμα ὁμως τὰ εφοδίαζε με ταχύτητα· καὶ σε ἄλλα ἔδινε ὅπλα καὶ σε ἄλλα, ἐπειδὴ ἔδινε φύση χωρὶς ὅπλα, ἐπινοοῦσε γι' αὐτὰ κάποια ἄλλη ικανότητα για τη σωτηρία τους. Ὅσα δηλαδή ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἔκανε μικρόσωμα, τὰ προίκιζε με φτερά για να πετοῦν ἢ με ὑπόγεια κατοικία· καὶ ὅσα ἔκανε μεγάλωσωμα, με την ἴδια ακριβῶς ιδιότητα ἐξασφάλιζε τη σωτηρία τους· μοίραζε καὶ τὰ ἄλλα χαρακτηριστικά, κάνοντάς τα με αὐτὸν τον τρόπο ἰσοδύναμα. Καὶ αὐτὰ ἐπινοοῦσε, γιατί πρόσεχε μήπως κάποιο γένος αφανιστεῖ· καὶ αφοῦ τὰ εφοδίασε σε ικανοποιητικό βαθμὸ με τὰ μέσα ἀποφυγῆς της ἀλληλοεξόντωσής τους, ἐπινοοῦσε μέσα προστασίας για τις μεταβολές του καιροῦ (που προέρχονται) ἀπὸ τον Δία, ντύνοντάς τα καὶ με πυκνὰ τριχώματα καὶ με γερά δέρματα, ἱκανὰ να ἀντιμετωπίσουν την κακοκαιρία, ἀλλὰ κατὰλληλα καὶ για τις ζέστες, καὶ για να χρησιμεύουν αὐτὰ τὰ ἴδια (τὰ τριχώματα καὶ τὰ δέρματα) στο καθένα, ὅταν πηγαίνουν στις φωλιές τους, σαν στρώμα καὶ σκέπασμα καὶ ταιριαστό καὶ δοσμένο ἀπὸ τη φύση· καὶ ἀκόμα βάζοντας για ὑποδήματα σε ἄλλα ὀπλές καὶ σε ἄλλα [τριχώμα καὶ] δέρμα σκληρό καὶ χωρὶς αἷμα. Ὑστερα ἀπὸ αὐτὸ ἐξασφάλιζε τροφές διαφορετικές για το κάθε εἶδος, δηλαδή για ἄλλα χορτάρια ἀπὸ τη γη, για ἄλλα καρπούς δέντρων καὶ για ἄλλα ῥίζες· σε ὀρισμένα μάλιστα (ἀπὸ αὐτὰ) ἐπέτρεψε να εἶναι τροφή τους ἡ σάρκα ἄλλων ζώων·
---	---

καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλίσκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων.	καὶ σ' αὐτὰ ἔδωκε μικρὴ γονιμότητα, ἐνῶ σ' ἐκεῖνα που τρώγονταν ἀπὸ αὐτὰ ἔδωκε μεγάλῃ γονιμότητα, ἐξασφαλίζοντας σωτηρία γιὰ τὸ εἶδος τοὺς.
--	---

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

(Ἐκτός ἀπὸ τὸ λεξιλόγιο τοῦ σχολικοῦ βιβλίου στὶς σελίδες 74-75)

εἰς εὐνὰς ἰοῦσιν = ὅταν πηγαίνουν στὶς φωλιές τοὺς (ἰοῦσιν < εἶμι)

στρωμνὴ οἰκεία = στρώμα καὶ σκέπασμα ταιριαστό

τοῦντεῦθεν = ἀπὸ κει καὶ πέρα, ἀκόμη, ὕστερα ἀπὸ αὐτό

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΟΜΟΡΡΙΖΑ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Γένη, γενέσεως, γένος, ὀλιγογονίαν, πολυγονίαν, γένει < γίγνομαι: γέννηση, γενεά, γενιά, γενέτειρα, γενετήσιος, γενέθλιος, γηγενής, εγγενής, συγγενής, γενικός, γόνος, γονέας, γονικός, γονίδιο, γόνιμος, γονιμότητα, υπογονιμότητα, νεογνό, γνήσιος

εἰμαρμένος < μείρομαι: μέρος, μερίδα, μερίδιο, μερικός, μερτικό, μέρισμα, ἀπόμερος, παράμερος, ανωμερίτης, κατωμερίτης, επιμερισμός, καταμερισμός, μοῖρα, μοιραῖος, ἀμοιρος, δύσμοιρος, κακόμοιρος, μεμψίμοιρος, μοῖραρχος, μοιρολό(γ)ι, μοιρολάτρης, μοιρολατρικός, μοιρασά, μοίρασμα, μοίραρχος, μοιρογνωμόνιο, μόριο, συμμορία

μείζαντες < μείγνυμι: μείγμα, μείξη, μ(ε)ικτός, πρόσμειξη, ἀνάμ(ε)ιξη, ἀνάμ(ε)ικτος, σύμμιξη, σύμμικτος, επιμιξία, αιμομιξία, μιγάς, αμιγής

κεράννυται < κεράννυμαι: κέρασμα, κράμα, κράση, κρασί, κρατήρας, ἀκρατος, εὐκρατος, ἀκέραστος

ἄγειν < ἄγω: αγωγή, αγωγός, παραγωγός, δημαγωγός, προσαγωγός, νηπιαγωγός, αγώνας, ἀγημα, ἄξονας, απαγωγή, συναγωγή, διαγωγή, εισαγωγέας, αρχηγός, στρατηγός, λοχαγός, ξεναγός, ἀμάξα, παρείσακτος, πλοηγός, ξεναγός, λοχαγός, χορηγός, σύναξη, υδραγωγείο, ἄξονας

προσέταξαν < πρὸς + τάττ(σ)ω: τάγμα, διάταγμα, πρόσταγμα, σύνταγμα, διαταγή, επιταγή, προσταγή, συνταγή, υποταγή, νομοταγής, ἀτακτος, ἀπότακτος, ανυπότακτος, ἀνάταξη, παράταξη, σύνταξη, ἔνταξη, πρόταξη, ἐπίταξη, μετὰταξη, ἀνακατάταξη, αταξία, (αρχι)συντάκτης, συντακτικό, επιτακτικός, τακτός.

νεῖμαι, νείμαντος, νέμων, ἔνεμεν < νέμω: νομός, νόμος, νομικός, νομική, νομαδικός, νέμεση, νόμισμα, νομισματικός, διανομέας, διανομή, κατανομή, απονομή, αστυνομία, αστυνομικός, αστυνόμος, τροχονόμος, αγορανομία, παρανομία, παράνομος, υπόνομος, ανομία, δασονομία, δασονόμος, οικονομία, οικονόμος, χειρονομία, αυτονομία, αυτόνομος, ταξινόμηση, εξοικονόμηση, νομοθέτης, νομοθεσία, νομοσχέδιο, νομοταγής, νομομαθής, νομάς.

ἐπίσκεψαι < ἐπὶ + σκοπέω -ῶ: σκοπός, σκοπιά, σιόπιμος, σιόπελος, σιέψη, σιεπτικός, σιεπτικισμός, απερίσκεπτος, αυτοσκοπός, κερδοσκοπός, οιωνοσκοπός, καιροσκοπός, ωροσκοπός, άσκοπος, επίσκοπος, κατάσκοπος, πρόσκοπος, ανασκόπηση, βιντεοσκοπηση, επισκόπηση, προεπισκόπηση, δημοσκοπηση, βυθοσκοπηση, ακτινοσκοπηση, βολιδοσκοπηση, κερδοσκοπία, κατασκοπία, τηλεσκοπιο, περισκόπιο, στηθοσκοπιο, μικροσκοπιο, ωροσκοπιο, σκοποβολή, σύσκεψη, συνδιάσκεψη, περίσκεψη, επίσκεψη, επισκέψιμος, σιεπτικιστής.

πείσας < πείθω: πειθήνιος, πειθαναγκασμός, πιθανός, πιθανότητα, πίστη, πιστός, πειστήριο, πειστικός, πειθαρχία, πεισιθανάτιος, πείσμα, πεισματάρης.

προσῆπτεν < πρὸς + ἄπτω: αφή, επαφή, συναφής, συνάφεια, απτός, αφίδα, αψιμαχία, αψίκορος, σύναψη, επισύναψη, έξαψη, άναμμα, προσάναμμα, αναπτήρας, αφθώδης.

διδούς < δίδωμι: δόση, παράδοση, έκδοση, μετάδοση, δοσολογία, δοσίλογος, μισθοδοσία, λογοδοσία, ηλεκτροδότηση, σηματοδότης, δότης, αιμοδότης, καταδότης, εκδοτικός, αποδοτικός, ενδοτικός, μεταδοτικός, δώρο, δωροθέτης, δωρεά, δωροδοκία, άνέκδοτος, παραδοτέος.

εὐμάρεια < εὐμαρής < εὖ + μάρη (= χέρι)

ἀμφιεννὺς < ἀμφιέννυμι < ἀμφὶ + ἔννυμι/ἐννώ: άμφιο, άμφίεση, μεταμφίεση, ιμάτιο, ιματιοθήκη.

ἰοῦσιν < εἶμι/ἔρχομαι: ερχομός, έλευση, προσέλευση, διέλευση, ελευθερία, ανεζίτηλος, ισθμός, εισιτήριο, εξιτήριο, προσηλυτισμός, προσιτός, ιταμός, αμαζίτος.

οἰκεία < οἶκος: οίκημα, οίκηση, ιδιοκατοίκηση, διοίκηση, συγκατοίκηση, μετοίκηση, οικία, κατοικία, μονοκατοικία, πολυκατοικία, συνοικία, αποικία, παροικία, ένοικος, περίοικος, κάτοικος, συγκάτοικος, μέτοικος, οικισμός, οικιστικός, αποικισμός, αποικιστικός, οικοδεσπότης, οικογένεια, οικότροφος, οικόπεδο, οικοσκευή, οικόσημο, οικονομία, οικόσιτος, οικουμένη, οικολογία, οικόσημο.

βορὰ < βιβρώσκω: βρώση, αιμοβόρος, σαρκοβόρος, χρονοβόρος, βάραθρο, βρόγχος, βρογχίτιδα.